

ROZDZIERAĆ (37) *vb impf*

rozdzierać (36), **rozdzirać**(1); rozdzierać : rozdzirać *Leop* (1:1).

roz- (36), [roź-].

o oraz a jasne; -e- (10) *Mącz*, -é- (1) *OrzQuin*, [-é-].

inf rozdzierać (4). ◇ *praes* 1 sg rozdzieram (13). ◇ [2 sg rozdzierasz.] ◇ 3 sg rozdziera (4). ◇ 3 pl rozdzierają (3). ◇ *praet* 3 sg m rozdzierał (2). *n* rozdzierało (1). ◇ 2 pl m pers rozdzieraliście, -ście rozdzierali (2). ◇ 3 pl m pers rozdzierali (3). ◇ *imp* [2 sg rozdzieraj.] ◇ 2 pl rozdzierajcie (1). ◇ [con 3 pl m pers by rozdzierali.] ◇ *part praes act* rozdzierając (4).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. Rozrywać na części; *dilacerare Vulg, Calep, Cn; dilaniare Mącz, Calep; scindere PolAnt, Cn; distrahere, divellere Mącz, Cn; conscindere, discindere Calep, Cn; dirumpere Mącz; concerperere Calep; discerpere, perscindere Cn* (26) : Divello, Rozdzieram/ rozziwam/ rostárgam/ też wykorzeniam. *Mącz* 478d, 183d, 346c, 361a, 372a, 461d; Delanio, Discindo, et quasi lanam traho – Rozdzieram, targam. *Calep* 299b, 230b, 299b, 324a.

Przen (4) :

rozdzierać co (2): możefzli ty nadobnie á gładce roździerać podwáliny álbo grunthy cháłupy twey *OrzRozm* B3v. *Cf Zwrot*.

Zwrot: »serce rozdzierać« (1): To czyniono nád tymi/ nád ktorych láty y niewinnością wietfzã/ wietfze požálowanie/ Chrześciánfkie fercá rozdzierało *SkarŻyw* 46.

a) *Doprowadzać do niezgody, braku jedności [w tym: kogo] (1) (2) :*

Szeregi:»rozpraszać, rozdzierać« (1): Obáčz iefli to Duch iefł Boży [...] / ktory rozprałza/ rozdziera/ ludzie wádzi/ á zgody nierad widzi. *SkarJedn* 334.

»wadzić i rozdzierać« (1): Odščzepieńcy y Heretykowie/ Itáre Chrześciány burzã/ bráciã w iedności wádzã/ y rozdzieráią *SkarJedn* 398.

a. *Szarpiąc w przeciwne strony, rozrywać na dwie części; proscindere Mącz* (10) :

α. *Rozrywać tkaninę [w tym: co] (6) (7) :* Proscindo, Rozdzieram/ yáko ma być porzę. *Mącz* 372a; iż żaden plátá odzienia nowego nie wftáwia w odzienie wiotche/ ináčzey rozdziera nowe *BudNT Luc* 5/36.

Zwrot:»rozdzierać odzienie, szaty (swe)« [jako wyraz żalu] = *scindere vestimenta PolAnt* (2): *BibRadz* 2.Reg 3/31; A Iozue rozdzieráiąc ízáty íwe/ padł ná twarz przed íkrzynią Bożą *SkarŻyw* 502.

Przen (3) : iáki to grzech wielki [...] ták wiele duż trácić á íuknią Chryftufowę rozdzierać y ciáło duchowne iedności kościołá iego tãrgác *SkarJedn* 257, A3, 333.

β. *Przemocą rozwierać komuś usta (zwierzęciu – pysk), doprowadzając do rozerwania skóry [co] (2) :* SAmfón to dziwny mocarz/ był zá czáfu íwego/ Ze páłzczeki roźdzyerał/ v Lwá okrutnego. *RejZwierz* 43; *RejZwierz* 166; [y yęły íprofznye rzygacz wuftha Iezufszowy rozdzierayacz ye *RozmyślDomin* 40, 40].

γ. *Odrywać jedno od drugiego; przen: o jedności osób boskich lub o bóŝwie i człowieczeńŝwie Chrystusa [co] (1) :* [iżby ták mierżiono roździeráli Bożą Eífencyã. Zoftáie áby wŝyftká y zupełnie byłá ípołączna y Oycá y Syná. *PiotrGonTrzech* 24.]

rozdzierać od czego (1): iż powiadamy/ że tu tego Kápłaná [tj. *Chrystusa*] między námi ícielefnie ná ziemi w kościele niemáíz/ wízechmocność iego niebem zámykáiąc/ á Bołtwo iego od íciálá ziemiá rozdzieràiąc *OrzQuin Z2v*.

[*W przeciwstawieniu*: »spajać ... rozdzierać«: że śmiećie wiele Bogow/ álbo wždy wiele ołob w íednem Bogu twierdzić to te ípaiaiąc/ to rozdzieraiąc. *BudArt Z6*.]

b. Rozszarpywać; przen [kogo] (2) : *Leop Ier 23/1*; ktorzy [*monarchowie wszystkiego świata*] iáko okrutni lwi/ y wilcy/ y lámpártowie/ owce Chrystufowe przez 300. lat rozdzieráli *SkarKazSej 679b*.

2. Grabić, rozkradać; przen [co] (1) : wífyłhcy co iá [*ziemię chaldejską*] pułthofzá będą pełni wydárthkow [...]. Bo íe ráduiećie/ [...] rozdzieràiąc [*diripientes*] dziedzictwo moje *Leop Ier 50/11*.

3. Szarpać, tarosić; convellere PolAnt; dissipare Vulg [kogo] (2) : *WujNT 157 marg*; [I tamże gdy go on virzáł/ natychmiáłt j [*lege: ji*] duch ciężko rozdziéráł/ A gdy padł na ziemię/ przewracał się piany wypułzczaiąc *MurzNT Mar 9/19 (Linde)*; *Leop Luc 9/39 (Linde)*].

Szereg: »i roztrącać i rozdzierać« (1): á oto duch go porywa/ y nátychmiałt krzyczy/ y roftrąca/ y rozdziera go [*et elidit et dissipat eum*] *WujNT Luc 9/39*.

4. Szeroko otwierać; dilatare Vulg, PolAnt (7) :

Zwroty: »gardło rozdzierać« (1): Gárdłá też rozdzieráli głófem wrzełcząc náłzy *StryjKron 622*.

»gębę rozdzierać« = *głośno mówić, wrzeszczeć* (1): *Vastius deducere verba*, Szeroko gębę rozdzierać. *Mącz 476b*.

»[na kogo] rozdzi(e)rać gębę« = *krzyczeć na kogoś, szydzić z kogoś; dilatare os Vulg, PolAnt* (2): Z kogoście íe nágrawali? ná kogoście rozdziráli gębę/ á wywieśáli [!] ięzyk? *Leop Is 57/4; BudBibIs 57/4*.

[»rozdzierać oczy«: Ieśli nie widzízł próżę cię rozdzierayże íełczce oczy lepiej. *ŁaszczOkulary A3*.

»rozdzierać oczy [na kogo]« = *zwracać na kogoś uwagę (nieżyczliwą); exacuere aciem oculorum, intendere aciem aciem Cn*: Ládá co mówízł miły Symonie. Ná święte lepák náłze rozdzieráłz oczy *ŁaszczOkulary C4*.]

»rozdzierać paszczękę« [*o zwierzętach*] [*szyk zmienny*] (2): *RejPos 168v*; Raz vkazał mu íię ná modlitwie/ iáko wielki á frogi niedzwiedz/ páłzczękę nań rozdzieràiąc. *SkarŻyw 509*.

»rozdzierać usta« (1): Et Ringor [...], significat os torqueo, Rozdzieram drę wítá/ wyłzczerzam zęby *Mącz 356c*.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : Defrico, Zdrápuyę/ Rodzieram [!]/ ícieram *Mącz 136d*.

Synonimy: **1. rozdrapywać, roztagawać, roztagiwać, roztagować**; **2. rozchwatywać, rozchwycać, rozchwytać**; **4. rozdziewiać, rozszerzać**.

Formacje współrdzenne cf DRZEĆ.

Cf ROZDZIERANIE

KW, (LWil)